

ПОДАТКОВА МЕДІАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИРІШЕННЯ ПОДАТКОВИХ СПОРІВ

©2021 ШУШАКОВА І. К., ГРАБОВА І. Д., ДЕМ'ЯНОВА І. В.

УДК 336.225:342.922

JEL: H29; J52; K34

Шушакова І. К., Грабова І. Д., Дем'янова І. В. Податкова медіація як інструмент вирішення податкових спорів

Стаття присвячена теоретичним і практичним питанням вирішення податкових спорів за допомогою такого інструменту, як податкова медіація. Метою статті є дослідження сутності інституту податкової медіації як ефективного інструменту досудового вирішення податкових спорів з урахуванням досвіду зарубіжних країн. Наведено статистичні дані щодо розгляду податкових спорів в адміністративному порядку. Досліджено підходи до тлумачення сутності податкової медіації в наукових працях. Наведено авторське визначення податкової медіації, під яким розуміється спосіб вирішення податкових спорів між податковими органами та платниками податків, що ґрунтується на принципах презумпції правомірності рішень і добросовісності платника податків, дозволяє вирішувати податкові спори на етапі досудового розгляду за участю медіатора. Наведено мету, завдання, принципи податкової медіації. Визначено ефекти податкової медіації, які впливають як на податкові органи, так і на платників податків. Уточнено позитивні та негативні фактори використання податкової медіації. Здійснено аналіз зарубіжного досвіду впровадження механізму медіації для вирішення податкових спорів. Уточнено суб'єктний склад процесу податкової медіації. Проаналізовано принципи діяльності медіаторів: добровільності, нейтральності та конфіденційності. Охарактеризовано досвід зарубіжних країн щодо впровадження та реалізації податкової медіації, а саме: Нідерландів, США, Німеччини, Великобританії, Бельгії, Канади. Аналіз досвіду зарубіжних країн показує, що податкова правозастосовна практика має надзвичайно багатий інструментарій альтернативного розв'язання податкових спорів. Розроблено пропозиції щодо врегулювання механізму податкової медіації на законодавчому рівні.

Ключові слова: медіація, податкова медіація, податкове право, податкові спори, вирішення податкових спорів.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-10-318-325>

Рис.: 4. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 18.

Шушакова Ірина Костянтинівна – кандидат економічних наук, старший викладач кафедри обліку та оподаткування, Київський національний торговельно-економічний університет (вул. Кіото, 19, Київ, 02156, Україна)

E-mail: i.shushakova@knu.edu.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3811-683X>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/2219359/shushakova-iryna/>

Грабова Ірина Дмитрівна – магістрантка факультету фінансів та обліку, Київський національний торговельно-економічний університет (вул. Кіото, 19, Київ, 02156, Україна)

E-mail: marmeladova617@gmail.com

Дем'янова Інна Валеріївна – магістрантка факультету фінансів та обліку, Київський національний торговельно-економічний університет (вул. Кіото, 19, Київ, 02156, Україна)

E-mail: inna025210@gmail.com

UDC 336.225:342.922

JEL: H29; J52; K34

Shushakova I. K., Hrabova I. D., Demianova I. V. Tax Mediation as a Tools for Resolving Tax Disputes

The article is concerned with the theoretical and practical issues of resolving tax disputes with the help of such tools as tax mediation. The article is aimed at examining the essence of the institute of tax mediation as an effective tools for pre-trial resolution of tax disputes, taking into account the experience of foreign countries. Statistics on the consideration of tax disputes in administrative order are provided. Approaches to interpretation of the essence of tax mediation in scientific papers are studied. The authors' own definition of tax mediation is presented, by which is meant the method of resolving tax disputes between tax authorities and taxpayers, based on the principles of presumption of the legitimacy of decisions and the integrity of the taxpayer, allowing to resolve tax disputes at the stage of pre-trial proceedings with the participation of a mediator. The purpose, objectives, principles of tax mediation are provided. The effects of tax mediation, causing influence on both tax authorities and taxpayers, are determined. The positive and negative factors of tax mediation use are closer defined. The analysis of foreign experience in the implementation of the mediation mechanism for resolving tax disputes is carried out. Also the subject composition of the tax mediation process is closer defined. The principles of mediators' activity: voluntariness, neutrality and confidentiality are analyzed. The experience of foreign countries, namely: the Netherlands, the USA, Germany, Great Britain, Belgium, Canada on the implementation and implementation of tax mediation is characterized. The analysis of the experience of foreign countries shows that legal practice of taxation has an extremely rich instrumentarium for alternative settlement of tax disputes. Proposals for the regulation of the tax mediation mechanism at the legislative level are developed.

Keywords: mediation, tax mediation, tax law, tax disputes, tax disputes resolution.

Fig.: 4. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 18.

Shushakova Iryna K. – PhD (Economics), Senior Lecturer of the Department of Accounting and Taxation, Kyiv National University of Trade and Economics (19 Kioto Str., Kyiv, 02156, Ukraine)

E-mail: i.shushakova@knu.edu.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3811-683X>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/2219359/shushakova-iryna/>

Hrabova Iryna D. – Graduate Student of the Faculty of Finance and Accounting, Kyiv National University of Trade and Economics (19 Kioto Str., Kyiv, 02156, Ukraine)

E-mail: marmeladova617@gmail.com

Demianova Inna V. – Graduate Student of the Faculty of Finance and Accounting, Kyiv National University of Trade and Economics (19 Kioto Str., Kyiv, 02156, Ukraine)

E-mail: inna025210@gmail.com

Сучасні тенденції розвитку ринкових відносин, розвиток нових видів господарської діяльності, трансформації податкової сфери зумовлюють виникнення великої кількості спорів з питань оподаткування, зокрема тих, що розглядаються в адміністративному порядку. У 2020 р. на розгляді адміністративних судів першої інстанції перебувало 313 662 позовних заяв, з яких 45 095 – з приводу адміністрування податків, зборів, платежів, а також контролю за дотриманням вимог податкового законодавства [1]. За даними Державної податкової служби України січня – липня 2021 р. (станом на 01.08.2021) на розгляді у судах різних інстанцій перебувало 61,7 тис. справ на суму 270,1 млрд грн. Розглянуто 14,9 тис. справ на суму 76,8 млрд грн, з них: на користь органів ДПС – 9,5 тис. справ (у т. ч. немайнові спори) на суму 55 млрд грн, і на користь платників податків – 5,4 тис. справ на 21,8 млрд грн. Із загальної кількості справ, що у звітному періоді перебували (перебувають) на розгляді в судах різних інстанцій, одну з ключових категорій становили справи за позовами платників податків до органів ДПС про визнання недійсними/нечинними податкових повідомлень-рішень – 24,1 тис. справ на суму 177,9 млрд грн. Розглянуто 4,96 тис. справ на загальну суму 45,8 млрд грн, з них на користь органів ДПС – 2,9 тис. справ на 29,2 млрд грн [2].

Зазначені статистичні дані вказують на домінування фіскально-контрольної функції податкових органів над сервісною, недосконалість українського правового регулювання в поєднанні з колізіями податкового законодавства, що збільшує кількість податкових спорів. Саме тому виникає необхідність у впровадженні ефективних інструментів, здатних вирішувати податкові спори за принципом «win-win», тобто коли позитивні результати у вирішенні податкового спору досягаються всіма його учасниками. Одним із таких інструментів у вирішенні податкових спорів є податкова медіація.

Дослідження теоретичних і практичних аспектів розвитку інституту податкової медіації висвітлено в наукових працях Поліщука М. Я., Горецького О. В., Егорова А. Е., Андреевкова В. Л., Левченко К. Б., Матвійчука М. М., Дацко О. В., Можайкіної О. С., Білик Т. О., Гаврилюк Р. О., Городиського І. М., Грень Н. М., Xavier A., Волощука Р. Є., Соколова А. О., Церетелі А. Г., Курила В. О., Залуського Ю., Фоміної О. В., Шушакової І. К. Зважаючи на значний науковий доробок, актуальними є питання щодо розробки й адаптації вітчизняного законодавства із регулювання питань податкової медіації із урахуванням зарубіжного досвіду.

Метою статті є дослідження сутності інституту податкової медіації як ефективного інструменту судового вирішення податкових спорів з урахуванням досвіду зарубіжних країн.

Медіація як спосіб вирішення спорів виник у США в 60–70 роках ХХ століття через кризу амери-

канської судової системи. Її поява та динамічний розвиток були зумовлені численними перевагами порівняно із судовим розглядом спору. Так, беручи участь у медіації, сторони отримували реальну можливість швидко й ефективно врегулювати конфлікт [3].

Медіація – це альтернативний спосіб вирішення спору за участі третьої нейтральної сторони – медіатора [4]. Альтернативне вирішення спорів активно використовують у вирішенні приватно-правових відносин на міжнародному рівні та в багатьох розвинених державах. На сучасному етапі розвитку Україна впроваджує ефективні механізми медіації шляхом введення нових нормативно-правових актів з урахуванням досвіду іноземних держав. Наприклад, розроблено проєкт Закону України «Про медіацію» від 19.05.2020 р. № 3504, метою якого є реалізація новітнього способу регулювання спорів у різних галузях права [5].

Аналіз наукової літератури показує, що науковці розглядають поняття «медіація» як: ефективний інструмент миробудування [6]; структуровану добровільну та конфіденційну процедуру позасудового врегулювання спору (конфлікту) [7; 10]; особливу форму переговорів [8]; метод вирішення спорів [9]. При цьому процедура медіації в податковій сфері є переговорним процесом між платником податків і контролюючим органом, що проводиться при сприянні незалежної особи (медіатора), з метою врегулювання спору шляхом досягнення угоди про податкові зобов'язання [11].

На сьогодні набуває розвитку медіація в податкових правовідносинах, що зумовлює розвиток інституту податкової медіації. Р. Є. Волощук під податковою медіацією розуміє процес добровільного, зрілого й усвідомленого вирішення податкових спорів проактивними сторонами на підставі принципів взаємної поваги, рівності та конфіденційності за посередництва нейтральної, незалежної та неупередженої, але компетентної особи – медіатора, який допомагає сторонам прийти до взаємоприйнятого вирішення [12]. Своєю чергою, А. О. Соколов зазначає, що податкова медіація – це альтернативний спосіб класичного та формалізованого з'ясування та врахування фактичних і правових обставин справи, врегулювання спору за участю неупередженого посередника [13]. Як зазначає А. Г. Церетелі, податкова медіація – це реальний крок у напрямку реалізації державної політики у сфері оподаткування в умовах, максимально комфортних для бізнесу [14].

Метою податкової медіації є вибудовування партнерських відносин між державою та платниками податків, адже переговори – це найкращий спосіб досягти цього [14].

Основним завданням податкової медіації, на думку В. О. Курила, є допомога сторонам, які перебувають у стані конфлікту, щоб відповідним сторонам вдалося власноруч обрати такий варіант вирішення

спору, який цілком узгоджуватиметься з їх інтересами та буде задовольняти їх потреби [15].

Дослідження підходів науковців до тлумачення сутності податкової медіації, а також окреслення її мети та завдань, дозволило сформулювати авторське визначення. На нашу думку, *податкова медіація* – це спосіб вирішення податкових спорів між податковими органами та платниками податків, що ґрунтується на принципах презумпції правомірності рішень і добросовісності платника податків, дозволяє вирішувати податкові спори на етапі досудового розгляду за участю медіатора.

Доцільність упровадження процедури податкової медіації підтверджується ефектами, які впливають як на податкові органи, так і на платників податків (рис. 1).

Застосування податкової медіації має як позитивні, так і негативні сторони (рис. 2).

Ключовими питаннями податкових спорів, що потребують вирішення, є:

- ✦ варіативність категорій справ щодо податкових спорів, що розглядаються в адміністративному порядку [17];
- ✦ необґрунтоване донарахування податків і штрафних санкцій з боку фіскальних органів, при цьому ефективність податкових спорів є вкрай низькою, тому що під час судових спорів держава отримує низькі надходження, а підприємства – велике навантаження [4].

З огляду на зазначене, медіація є ефективним інструментом вирішення податкового спору, оскільки в кінцевому результаті націлена на те, щоб обидві сторони податкового спору отримали позитивний результат: держава отримує кошти у вигляді податкових надходжень у короткі терміни, а плат-

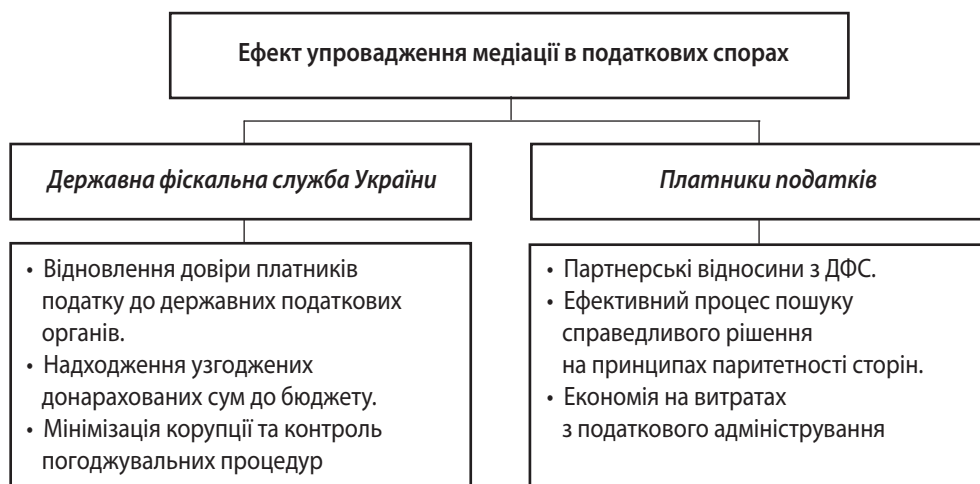

Рис. 1. Ефективність податкової медіації

Джерело: сформовано на основі [11].

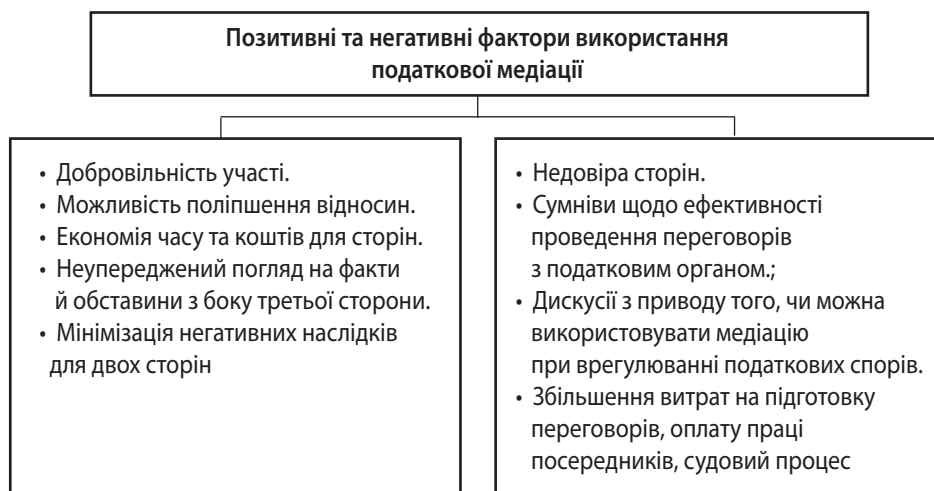

Рис. 2. Позитивні та негативні фактори використання податкової медіації

Джерело: сформовано на основі [16].

ники податків зможуть уникнути судової тяганини, що несе за собою фінансові та часові затрати.

Відповідно до проекту Закону України «Про медіацію» від 19.05.2020 р. № 3504 визначено суб'єктний склад медіації, що наведено на *рис. 3*. Суб'єктами податкової медіації є податкові органи, платники податків і медіатори.

У роботі медіатори дотримуються принципів добровільності, нейтральності та конфіденційності (*рис. 4*).

Світовий досвід використання медіації у вирішенні податкових спорів вказує на її ефективність і здатність допомагати сторонам досягати спільного розуміння спірних питань і взаємовигідного їхнього врегулювання. Податкова медіація здійснюється на принципах нейтральності та неупередженості, добровільності, спільного пошуку фактів, конфіденційності, самовизначення, сумлінності та, безумовно, дотримання чинного податкового законодавства.

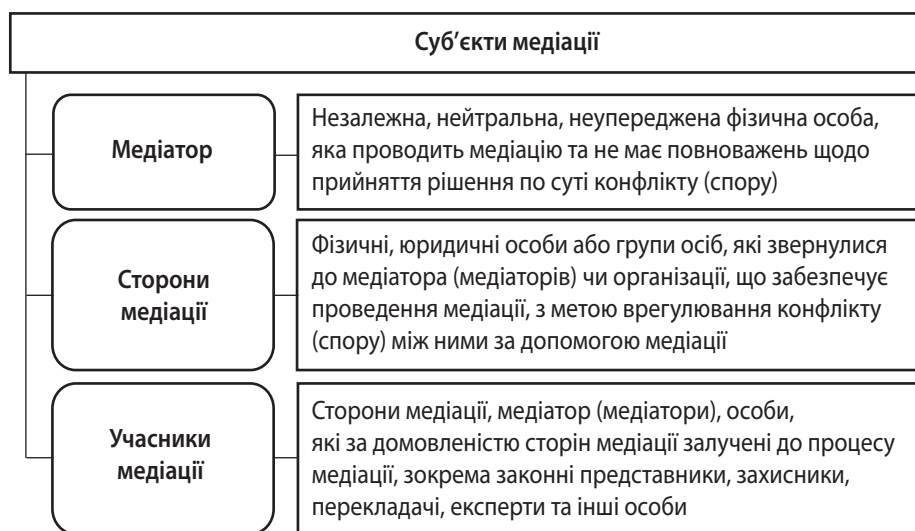

Рис. 3. Суб'єктний склад медіації

Джерело: сформовано на основі [5].

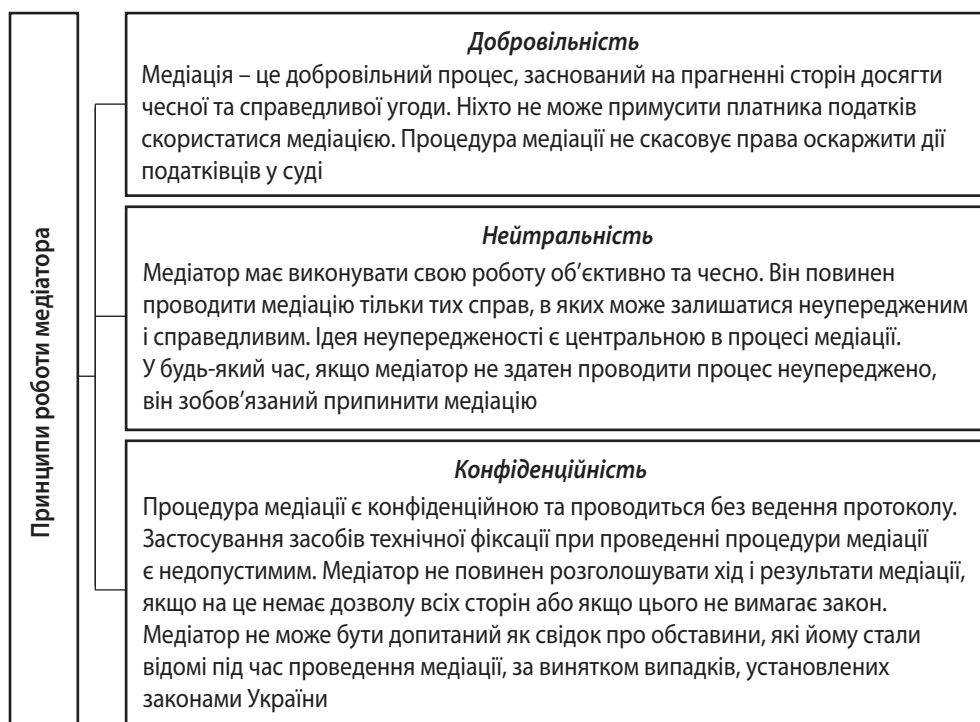

Рис. 4. Принципи роботи медіатора

Джерело: сформовано на основі [11].

Регулювання медіації на європейському рівні здійснюється відповідно до Кодексу поведінки медіаторів, Рекомендації Ради Міністрів країнам-учасникам щодо альтернативи судовому розгляду між адміністративними органами та приватними особами від 1 вересня 2001 р., Директиви ЄС № 2008/52/ЄС про посередництво в цивільних і господарських справах від 21 травня 2008 р.

Медіація в податковій сфері застосовується в таких країнах, як Австралія, Бельгія, Велика Британія, Ізраїль, Іспанія, Нідерланди, Німеччина та США. Обов'язковий порядок досудового врегулювання податкових спорів запроваджено в Австралії, Великій Британії, Нідерландах і Німеччи-

ні, завдяки чому в судовому порядку розглядається близько 10% спорів у сфері оподаткування. У США за допомогою податкової медіації вирішується більше 85% податкових спорів, а у судовому порядку розглядається лише 7% [10].

Спосіб вирішення податкових спорів у різних країнах має певні особливості, які наведено в *табл. 1*.

Аналіз табл. 1 показує, що у світі податкова медіація використовується досить поширено й ефективно. При цьому із нейтрального посередництва податкова медіація динамічно адаптується до вимог часу та, наприклад, у деяких країнах діяльність медіаторів є частиною державної апеляційної системи; медіатори отримують плату із державного бюджету; медіаторами виступають державні службовці.

Таблиця 1

Досвід податкової медіації в різних країнах

№ з/п	Країна	Досвід застосування податкової медіації
1	Нідерланди	– Податкова медіація вирізняється безкоштовністю процедури, якщо вона ініційована в податковому органі, та незалежними медіаторами; – участь медіатора, який керується правилами поведінки та кодексом етики Нідерландської федерації медіаторів, як запорука якості
2	США	Передбачено кілька варіантів примирних процедур: – програму швидкого вирішення спору, програму швидкої медіації та програму постапеляційної медіації; – діє програма постапеляційної медіації, в якій працівник апеляційної інстанції Податкової служби вирішує окреслену проблему; – платник податків має право ініціювати застосування медіації для вирішення податкового спору
3	Німеччина	– Медіація не фінансується урядом, а вартість послуг медіатора законодавчо не встановлена (це питання узгоджується під час укладання угоди про надання медіаційних послуг); – запроваджено сертифікацію медіаторів, тобто медіатори мають можливість отримати сертифікат або бути акредитованими асоціаціями медіаторів на основі власних стандартів кваліфікації; – функціонують навчальні курси, тривалість яких зазвичай становить близько 200 годин; – медіатори повинні кожні три роки підтверджувати власну акредитацію шляхом подання документів про підвищення кваліфікації, що має тривати не менше 30 годин
4	Велика Британія	– Заявка на застосування медіації для вирішення спору подається онлайн; – участь у процесі медіації є обов'язковою для обох сторін; – медіатор допомагає розглянути всі можливі варіанти вирішення конфлікту, але право приймати рішення належить лише платнику податків і працівнику податкового органу
5	Бельгія	– Процедура медіації передбачає подання заяви до спеціально створеного примирного за своїм характером інституту публічної влади – Служби податкової медіації, яка в межах вертикалі податкових органів посідає особливе місце; – алгоритм проведення процедур податкової медіації визначається приписами спеціального нормативно-правового акта; – внаслідок реалізації процедур податкової медіації податковим медіатором синтезується оптимальне рішення щодо врегулювання податкового спору, яке структурується у формі рекомендації
6	Канада	– Конфіденційність не тільки об'єкта суперечки, але і його комерційної інформації; – сприяння збереженню партнерських відносин між платниками податків і податковими органами; – письмове оформлення (у формі договору) лише досягнення згоди; – добровільність або обов'язковість залежно від провінції; – функціонування Асоціації фіскальної медіації

Джерело: складено на основі [18].

Інститут медіації в нашій країні знаходиться на етапі становлення, що зумовлює необхідність розробки сучасного нормативно-правового забезпечення. На сьогодні в Україні вже розроблено та зареєстровано у Верховній Раді законопроекти, які перебувають на різних стадіях розгляду, а саме:

- ✦ проект Закону про медіацію № 3504 від 19.05.2020 р.;
- ✦ альтернативний проект Закону про медіацію № 3504-1 від 04.06.2020 р.

З урахуванням проаналізованого зарубіжного досвіду щодо реалізації механізму медіації у вирішенні податкових спорів, на нашу думку, розроблені законопроекти щодо регулювання процедури медіації доцільно вдосконалити такими пропозиціями:

1. Розробити кодекс етики як запоруки якості послуг медіатора. Той факт, що медіатор підпорядковується професійним правилам, розглядається як гарантія неупередженості.
2. Встановити строки застосування медіації, адже вирішення питання залежить від сторін. Водночас судовий процес може тривати декілька років.
3. Передбачити можливість фінансування послуг медіатора із Державного бюджету України. Платник податків оплачує лише власні витрати на супроводження процесу, наприклад послуги консультанта чи адвоката.
4. Запровадити широкий спектр способів альтернативного вирішення податкових спорів. Тобто вибудувати комплексну систему управління спорами та конфліктами у сфері оподаткування. Наприклад, у США використовують різні альтернативні способи урегулювання податкових спорів. Усі програми мають різні підходи до вирішення конфліктів, і зацікавлена сторона має можливість обрати прийнятний для неї спосіб урегулювання спору.
5. На законодавчому рівні встановити сертифікат медіаторів і запровадити терміни проходження акредитації. Для цього потрібно створити цільову групу, яка буде навчати й оцінювати компетенцію медіаторів. Затвердити курси з підвищення класифікації, які будуть базуватися на практиці інших держав.
6. Запровадити процедуру документального оформлення досягнутої згоди, якщо платник податку та податковий орган дійшли консенсусу. Таку угоду підписують обидві сторони, а ухвалене сторонами рішення має відповідати вимогам законодавства. Якщо сторони домовилися про вирішення конфлікту не всіх питань, вони підписують часткову мирну угоду, а для вирішення інших питань можуть звернутися до суду.

ВИСНОВКИ

Досліджено сутність податкової медіації, що дозволило сформулювати авторське визначення, а саме: податкова медіація – це спосіб вирішення податкових спорів між податковими органами та платниками податків, що ґрунтується на принципах презумпції правомірності рішень і добросовісності платника податків, дозволяє вирішувати податкові спори на етапі досудового розгляду за участю медіатора.

Аналіз досвіду зарубіжних країн показує, що податкова правозастосовна практика має надзвичайно багатий інструментарій альтернативного розв'язання податкових спорів. Запровадження цього інституту в податкових правовідносинах є додатковою гарантією захисту прав платника податків, а тому поява медіації у фіскальному законодавстві та правозастосовній практиці повинна тільки заохочуватися.

Саме тому в Україні доцільно адаптувати своє законодавство до стандартів і вимог ЄС з урахуванням низки рекомендацій щодо запровадження інструментів медіації, оскільки в більшості документів Ради Європи та ЄС медіація визнається ефективним методом розв'язання спорів і наполегливо рекомендується для запровадження в усіх країнах. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Стан розгляду судових справ (станом на 01.08.2021) / Офіційний сайт Державної податкової служби України. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/rezalt/491163.html>
2. Зведений по Україні звіт судів першої інстанції про розгляд справ у порядку адміністративного судочинства за 2020 рік (Форма № 1-а). Офіційний вебпортал Судова влада України. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2020
3. Поліщук М. Я. Поняття медіації як альтернативного методу вирішення спорів. *Держава і право. Серія «Юридичні і політичні науки»*. 2014. Вип. 65. С. 134–139.
4. Горєцький О. В. Медіація в податкових спорах. *Юридична газета online*. 19.08.2018. URL: <https://yurgazeta.com/publications/practice/inshe/mediaciya-v-podatkovih-sporah.html>
5. Проект Закону України «Про медіацію» від 19.05.2020 р. № 3504. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68877
6. Вирішую конфлікти та будує мир навколо себе. Базові навички медіації однолітків : навч.-метод. посіб. / Андрєєнкова В. Л., Левченко К. Б., Матвійчук М. М. та ін. Київ : ФОП Нічога С. О., 2020. 200 с. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/media/5206/file/mediation%20skills.pdf>
7. Можайкіна О. С. Поняття та зміст основних принципів медіації в цивільно-правових відносинах. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 5. С. 55–58. URL: http://apnl.dnu.in.ua/5_2017/15.pdf
8. Медіація у професійній діяльності юриста : підручник / за ред. Н. Крестовської, Л. Романадзе. Одеса : Екологія, 2019. 462 с. URL: <https://www.legalaid.gov.ua/wp-content/uploads/2020/01/mediatsiya-u-profesijnij-diyalnosti-yurysta.pdf>

9. Грень Н. М. Реалізація права людини на справедливий суд шляхом процедури присудової медіації: теоретико-правове дослідження : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Львів, 2017. 250 с.
 10. Xavier A. Mediation is here to stay! In: *Indian Yearbook of International Law and Policy*. 2009. P. 363–378. URL: https://www.arbitrationindia.com/pdf/mediation_to_stay.pdf
 11. Дорожня карта: Досудова медіація в податкових спорах. URL: <http://ngoipr.org.ua/wp-content/uploads/2016/10/Dosudova-mediatsiya-v-podatkovykh-sporah.pdf>
 12. Волощук Р. Є. Податкова медіація та перспективи її впровадження в Україні. In: *Abstracts of XVII International Scientific and Practical Conference «Science 2021: Research and Innovation»* (29–30 March, 2021) USA, Philadelphia : Primedia E-launch LLC, 2021. P. 11–16.
 13. Соколов А. О. Податкова медіація в Україні: на межі адміністративного розсуду. In: *International scientific and practacail conference* (Lublin, October30–31, 2020). С. 280–284. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-92-1-69>
 14. Церетелі Л. Медіація як альтернативне вирішення податкових спорів. *Вісник «Офіційно про податки»*. 25.08.2016 р. URL: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/90003283>
 15. Курило В. О. Альтернативні процедури вирішення податкових спорів: порівняльно-правовий характер. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2016. Вип. 4. С. 58–66. URL: http://jes.nuoua.od.ua/archive/4_2016/8.pdf
 16. Залуський Ю. Податкова медіація. Європейський досвід. Перспективи застосування в Україні як альтернатива податкових спорів. URL: <https://www.uaa.org.ua/pub/uploads/articles/uploads2-2014-06-23-005.pdf>
 17. Фоміна О. В., Шушакова І. К. Судова економічна експертиза з питань трансфертного ціноутворення. *Економіка України*. 2021. № 10. С. 52–66. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.10.052>
 18. Подік І. І., Єфіменко Л. Л., Середа А. В. Огляд світового досвіду запровадження інституту медіації в податковій правовідносини. Хмельницький : ФОП Мельник А. А., 2019. 58 с. URL: http://ndi-fp.nusta.edu.ua/files/doc/2019_Mediatsiia.pdf
- REFERENCES**
- Andrieienkova, V. L. et al. "Vyrishuiu konflikty ta buduui myr navkolo sebe. Bazovi navychky mediatsii odnolitkiv" [I Resolve Conflicts and Build Peace Around Myself. Basic Peer Mediation Skills]. Kyiv : FOP Nichoha S. O., 2020. <https://www.unicef.org/ukraine/media/5206/file/mediation%20skills.pdf>
- "Dorozhnia karta: Dosudova mediatsiia v podatkovykh sporakh" [Roadmap: Pre-trial Mediation in Tax Disputes]. <http://ngoipr.org.ua/wp-content/uploads/2016/10/Dosudova-mediatsiya-v-podatkovykh-sporah.pdf>
- Fomina, O. V., and Shushakova, I. K. "Sudova ekonomichna ekspertyza z pytan transfertnoho tsinoutvorennia" [Forensic Economic Examination of Transfer Pricing]. *Ekonomika Ukraina*, no. 10 (2021): 52-66. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.10.052>
- Horetskyi, O. V. "Mediatsiia v podatkovykh sporakh" [Mediation in Tax Disputes]. *Yurydychna hazeta online*. August 19, 2018. <https://jur-gazeta.com/publications/practice/inshe/mediatsiya-v-podatkovykh-sporah.html>
- Hren, N. M. "Realizatsiia prava liudyny na spravedlyvyi sud shliakhom protsedury prysudovoi mediatsii: teoretiko-pravove doslidzhennia" [Realization of the Human Right to a Fair Trial Through the Procedure of Adjudication Mediation: Theoretical and Legal Research]: *dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.01*, 2017.
- Kurylo, V. O. "Alternatyvni protsedury vyrishennia podatkovykh sporiv: porivnialno-pravovi kharakter" [Alternative Procedures for Resolving Tax Disputes: Comparative Law]. *Visnyk Chernivetskoho fakultetu Natsionalnoho universytetu «Odeska yurydychna akademiia»*, iss. 4 (2016): 58-66. http://jes.nuoua.od.ua/archive/4_2016/8.pdf
- [Legal Act of Ukraine] (2020). http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68877
- "Mediatsiia u profesiinii diialnosti yurysta" [Mediation in the Professional Activity of a Lawyer]. Odesa : Ekolohiia, 2019. <https://www.legalaid.gov.ua/wp-content/uploads/2020/01/mediatsiya-u-profesijnij-diyalnosti-yurysta.pdf>
- Mozhaikina, O. S. "Poniattia ta zmist osnovnykh pryntsyypiv mediatsii v tsyvilno-pravovykh vidnosynakh" [Concept and Content of Basic Principles of Mediation in Civil-Law Relationships]. *Aktualni problemy vitchyznanoi iurysprudentsii*, no. 5 (2017): 55-58. http://apnl.dnu.in.ua/5_2017/15.pdf
- Podik, I. I., Yefimenko, L. L., and Sereda, A. V. "Ohliad svitovoho dosvidu zaprovadzhenia instytutu mediatsii v podatkovy pravovidnosyny" [Review of World Experience in Introducing the Institution of Mediation in Tax Relations]. *Khmelnyskyi : FOP Melnyk A. A.*, 2019. http://ndi-fp.nusta.edu.ua/files/doc/2019_Mediatsiia.pdf
- Polishchuk, M. Ya. "Poniattia mediatsii yak alternatyvnoho metodu vyrishennia sporiv" [Concept of Mediation as Alternative Dispute Resolution Method]. *Derzhava i pravo. Seriia «Yurydychni i politychni nauky»*, no. 65 (2014): 134-139.
- Sokolov, A. O. "Podatkova mediatsiia v Ukraini: na mezhi administratyvnoho rozsudu" [Tax Mediation in Ukraine: On the Verge of Administrative Discretion]. *International scientific and practacail conference*. Lublin. 280-284. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-92-1-69>
- "Stan rozhljadu sudovykh sprav (stanom na 01.08.2021)" [Status of Court Proceedings (as of August 01, 2021)]. Ofitsiyni sait Derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy. <https://tax.gov.ua/diyalnist-/rezalt/491163.html>
- Tsereteli, L. "Mediatsiia yak alternatyvne vyrishennia podatkovykh sporiv" [Mediation as an Alternative Solution to Tax Disputes]. *Visnyk «Ofitsiino pro podatky»*. August 25, 2016. <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/90003283>
- Voloshchuk, R. Ye. "Podatkova mediatsiia ta perspektyvy yii vprovadzhenia v Ukraini" [Tax Mediation and Prospects of its Implementation in Ukraine]. *Science 2021: Research and Innovation*. USA, Philadelphia: Primedia E-launch LLC, 2021. 11-16.
- Xavier, A. "Mediation is here to stay!" *Indian Yearbook of International Law and Policy*. 2009. https://www.arbitrationindia.com/pdf/mediation_tostay.pdf

"Zvedeny po Ukraini zvit sudiv pershoi instantsii pro rozhlad sprav u poriadku administratyvnoho sudochynstva za 2020 rik (Forma no. 1-a)" [Summary Report of the Courts of First Instance on the Consideration of Cases in Administrative Proceedings for 2020 (Form no. 1-a)]. Ofitsiyniy veb-portal Sudova vlada Ukrainy. https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2020

Zaluskyi, Yu. "Podatkova mediatsiia. Yevropeyskyi dosvid. Perspektyvy zastosuvannya v Ukraini yak alternatyva podatkovykh sporiv" [Tax Mediation. European Experience. Prospects for Use in Ukraine as an Alternative to Tax Disputes]. <https://www.uaa.org.ua/pub/uploads/articles/uploads2-2014-06-23-005.pdf>

УДК 338.001.36
JEL: D92; G3; L10

СТРУКТУРА ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРОГРАМИ ПІДПРИЄМСТВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

©2021 ПРОХОРОВА В. В., ЄМЕЛЬЯНОВ О. Ю., КОЛЕЩУК О. Я.

УДК 338.001.36
JEL: D92; G3; L10

Прохорова В. В., Ємельянов О. Ю., Колещук О. Я. Структура джерел фінансування інвестиційної програми підприємств: теоретичний аспект

Підвищення інвестиційної активності підприємств потребує поліпшення використання їх наявних можливостей стосовно фінансового забезпечення реалізації запланованих інвестиційних програм. Мета статті полягає в удосконаленні теоретичних засад обґрунтування структури джерел фінансування інвестиційних програм підприємств у процесі розроблення їх фінансово-інвестиційних стратегій. Установлено основні завдання, які слід вирішувати при розробленні обґрунтованої стратегії фінансування інвестиційної програми підприємства. Запропоновано послідовність обґрунтування структури джерел фінансування цієї програми. При цьому ця послідовність передбачає врахування обмежень на обсяги позикового фінансування інвестиційних проєктів, що дає змогу дотримуватися належного рівня фінансової стійкості суб'єктів господарювання. Наведено методику опитування власників підприємства про частку належного їм прибутку, яку вони погодяться інвестувати в розвиток свого підприємства за певної прибутковості такого інвестування. Розроблено механізм перерахунку часток власників підприємства в його пайовому капіталі після реалізації запланованої інвестиційної програми. Перспективою подальших досліджень за даним напрямом є збільшення кількості видів джерел фінансування, які беруться до розгляду при розробленні послідовності обґрунтування структури джерел фінансування інвестиційної програми підприємства. Зокрема, необхідним є оцінювання можливостей застосування залучених джерел фінансування інвестиційних програм, тобто внесків сторонніх осіб у пайовий капітал підприємств.

Ключові слова: підприємство, інвестиційна програма, джерело фінансування, стратегія, прибуток, кредит.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-10-325-330>

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Формул.:** 2. **Бібл.:** 12.

Прохорова Вікторія Володимирівна – доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри економіки та менеджменту, Українська інженерно-педагогічна академія (вул. Університетська, 16, Харків, 61003, Україна)

E-mail: vkprohkorova@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2552-2131>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/3623441/viktoriya-prokhorova/>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57203623016>

Ємельянов Олександр Юрійович – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри економіки підприємства та інвестицій, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: Oleksandr.Y.Yemelianov@lpnu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1743-1646>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/2024967/olexandr-yemelianov-oleksandr-yemelianov/>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57201645794>

Колещук Орест Ярославович – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри економіки підприємства та інвестицій, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: orest.y.koleshchuk@lpnu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8995-5206>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/2024393/orest-koleshchuk/>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57208388586>

UDC 338.001.36
JEL: D92; G3; L10

Prokhorova V. V., Yemelianov O. Yu., Koleshchuk O. Ya. Structure of Sources of Financing the Enterprises' Investment Program: The Theoretical Aspect
Increasing the investment activity of enterprises requires improving the use of their existing opportunities to financially ensure the implementation of planned investment programs. The article is aimed at improving the theoretical bases for substantiating the structure of sources of financing the investment programs of enterprises in the process of developing their financial and investment strategies. The main tasks that should be solved in the development of a substantiated strategy for financing the investment program of enterprise are determined. A substantiation sequence of the structure of sources of financing of this program is proposed. At this, the sequence involves taking into account restrictions on the amount of borrowed financing of investment projects, which makes possible to maintain an adequate level of financial stability of economic entities. A methodology of surveying the owners of an enterprise about the share of their profit that